

Samenvattingen seminar de groene, gezonde wijk

Nico Pieterse, Planbureau voor de Leefomgeving

Samenvatting 'gezondheid van mensen in relatie tot hun ruimtelijke, groene omgeving'

Gezondheid van mensen in relatie tot de groen omgeving. Nico Pieterse, Planbureau voor de Leefomgeving Het Planbureau voor de Leefomgeving wil graag meer inzicht krijgen in de relatie tussen de leefomgeving van mensen en hun gezondheid. Hiertoe is een studie opgezet waarbij op basis van bestaande, landelijke databestanden (o.a. CBS en GGD) is gekeken naar de relatie tussen de levensverwachting van mensen en omgevingsfactoren, waaronder het groen in de omgeving. Bekend is dat de levensverwachting sterk verschilt in NL; tussen bijvoorbeeld de levensverwachting in het Groene Hart en die in Noord-Oost Groningen zit bijna 5 jaar verschil, ten gunste van de eerste regio, het Groene Hart. Ook op buurtniveau binnen steden zien we gezondheidsverschillen optreden. We weten dat we deze verschillen grotendeels kunnen toeschrijven aan verschillen tussen de sociaal economische status. Hoe hoger deze SES, hoe hoger de levensverwachting. Maar waarom die verschillen er zijn, weten we eigenlijk niet goed. Er is bekend dat mensen in een lagere SES meer roken, vaker overgewicht hebben en inactief zijn bijvoorbeeld. Maar een groot deel van de verschillen zijn met die factoren niet te verklaren. En dus willen we meer weten van de invloed van factoren uit de omgeving. Er zijn factoren in de fysieke omgeving die uiteraard direct van invloed zijn; veel fijnstof, veel en heftig geluid, stedelijke hittestress en een lage ruimtelijke kwaliteit, ze zullen allemaal een risico vormen. Maar hoe zit dat met het GROEN in de omgeving? Daartoe is een analyse uitgevoerd over 12000 buurten in Nederland. Wat bleek? We zagen dat in een groene omgeving mensen met een hoge en lage SES langer leven dan in een minder groene omgeving. De kanttekening hierbij is wel dat de mate van groen negatief is gecorreleerd met de mate van stedelijkheid. Dat ligt ook wel voor de hand: een dicht bebouwde buurt heeft minder ruimte voor groen. En stedelijkheid bepaald ook voor een grote mate wat voor mensen ergens wonen. Ook bleek dit positieve effect vooral te zien als opleiding werd gekozen als indicator voor SES. Inkomen liet dit effect niet zien.

Marijke Jansen, Departement Sociale geografie en planning, Universiteit Utrecht

Samenvatting 'welk groen stimuleert beweeggedrag'

Steden staan voor grote uitdagingen. Klimaatveranderingen, een steeds grotere concentratie van mensen en zorgen over de gezondheid en de leefbaarheid in de stad roepen vragen op over de weerbaarheid van de stad. Er zijn aanwijzingen dat een groene stad met veel groen, parken en/of natuur een positief effect heeft op gezondheid, leefbaarheid en bijdraagt aan klimaatadaptatie. Een groene stad is aantrekkelijker om te bewegen, te recreëren of te sporten, waardoor de risico's ten aanzien van gezondheidsproblemen zoals overgewicht worden verminderd. Om het beweeggedrag in de stad te stimuleren, is kennis nodig over hoe groene omgevingen gebruikt worden voor beweeggedrag en wat de rol is van het type (bijv. bossen, parken en recreatiegebieden) en de grootte van het groen. Om hierin inzicht te krijgen is een studie opgezet in Maastricht en Rotterdam. In beide steden werden inwoners van twee wijken gevraagd deel te nemen aan het onderzoek door het dragen van een accelerometreer, die de beweging meet, en een GPS-meter, die de locatie registreert. Zo kon van elke persoon het activiteitenpatroon worden geregistreerd, van fietsen naar het werk, tot de zondagse rit naar het strand en de wandeling naar de supermarkt. In totaal kon data van 279 deelnemers worden gebruikt voor analyses. De GPS-data werden gelinkt aan landgebruiksdata, waardoor kon worden vastgesteld dat er sprake was van 3948 bezoeken aan een groene omgeving; parken (41%), recreatiegebieden (5.6%), agrarisch groen (31.9%), bos, heide en duin (5.1%) en rivieren of plassen (16.4%). Parken, agrarisch groen en rivieren/plassen werden door de meeste deelnemers bezocht. Bewegen vond niet typisch plaats in één type groen, maar verschillende typen groen faciliteren verschillend beweeggedrag. Waar bijvoorbeeld bossen meer

geschikt leken voor wandelen, werd er meer gefietst langs rivieren en plassen. De grootte van het groen lijkt ook een belangrijke rol te spelen; hoe groter het groen, hoe minder het zittende beweeggedrag en beweeggedrag op één plaats (denk aan frisbeeën), maar hoe meer er wordt gewandeld, gefietst, en intensief bewogen. Hoewel er in steden waarschijnlijk geen ruimte is om volledig nieuwe grote groenvoorzieningen aan te leggen, zijn er wellicht mogelijkheden om (verschillende types) bestaand groen te verbinden.

Sjerp de Vries, Wageningen Environmental Research

Samenvatting 'groen in het straatbeeld en gezondheid – het belang van kwaliteit naast kwantiteit.

Groen in het straatbeeld en gezondheid – Het belang van kwaliteit naast kwantiteit. Sjerp de Vries (Wageningen Environmental Research) Groen in de leefomgeving is gerelateerd aan gezondheid, ook in Nederland. Zo vonden de Vries et al. (2003) dat meer groen in een straal van 3 km gepaard ging met minder mensen die hun eigen gezondheid als minder dan goed omschreven. Maas et al. (2009) vonden een lagere prevalentie van 15 van 24 clusters van aandoeningen op basis van huisartsbezoeken. Vooral voor angststoornissen en depressie bleek de relatie sterk. Jonker et al. (2014) onderzochten de relatie tussen levensverwachting en het percentage groen in de buurt en vonden een positieve associatie; 11.5% - punt meer groen ging gepaard met 0.1 jaar hogere levensverwachting. Bij de positieve relatie tussen groen en gezondheid lijken luchtkwaliteit, fysieke activiteit, sociale cohesie en stress een rol te spelen. Op basis van meerdere studies lijken van deze mechanismen de laatste twee nadrukkelijker bij te dragen aan die relatie dan luchtkwaliteit en fysieke activiteit. Maar is bekend welke typen groen relevant zijn? Van Dillen et al. (2012) en de Vries et al. (2013) onderzochten hiertoe het minder expliciete groen dan bijvoorbeeld parken, nl. het straatgroen. Dit deden zij in 4 steden in Nederland, waarbij 10 groenarme met 10 groenrijke buurten werden vergeleken. Algehele en mentale gezondheid, alsook het aantal specifieke gezondheidsgerelateerde klachten, bleken gerelateerd aan de kwaliteit van het straatgroen, zoals bepaald op basis van een schouw. Het toevoegen van kwaliteit naast kwantiteit bleek statistisch meerwaarde te hebben in de modellen. Ook in een studie van Pope et al. (2015) bleek een hogere score voor de kwaliteit van groengebieden gepaard te gaan met een lagere kans op een slechte mentale gezondheid. En wie hebben er het meeste baat bij het investeren in groen? Dat lijken met name de sociaaleconomisch zwakkeren te zijn. Sociaaleconomische ongelijkheid in gezondheid is groter in de categorie van minder groene wijken, zo blijkt uit een studie van Mitchell et al. (2015). Juist in sociaal zwakkere buurten loont het te investeren in groen!

Robert van Dongen, Universiteit van Eindhoven

Samenvatting 'kunnen we natuur in woonstraten beter d'r werk laten doen?'

Natuur in de stad levert een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving. Nederland kent een lange traditie van groenstedelijk ontwerp; of het nu prachtige stadsparken zijn of straatgroen, we deden en doen het op basis van vakmanschap en ambacht al aardig goed. Maar kunnen we met behulp van een wetenschappelijke benadering het ontwerp misschien nog beter maken? Die vraag is des te urgenter, omdat steeds duidelijker wordt dat er met groen in de stad ook in relatie tot klimaatadaptatie, gezondheid en zomerse verkoeling een wereld te winnen is. Weliswaar is er steeds meer wetenschappelijk onderzoek naar die relaties, maar wat implementatie betreft in de praktijk, in de straat, in de wijk, daar moeten nog flinke stappen worden gezet. In combinatie met de sterke stedelijke ontwikkeling, het onder druk staan van het beschikbare budget voor groenbeheer en het feit dat er nog te diffuus zicht is op de economische baten van het groen in de stad, maakt dat er een flinke opgave ligt om natuur in de stad 'beter d'r werk te laten doen'. In dit onderzoek bij de TU Eindhoven richten we ons op straatgroen. Straatgroen heeft wat de baten van groen betreft veel potentie; er is veel van en je komt het zodra je het huis verlaat vaak tegen.

Onbewust kom je er veel mee in contact. In het onderzoek bouwden we met Virtual Reality, op basis van 18 verschillende natuurlijke elementen en ontwerpen, zoals rijen bomen, vlakken bloemen en gevelgroen, verschillende straten. Proefpersonen kregen vervolgens een beeld van die straten te zien en hen werd gevraagd "Stel je loopt naar huis na een vermoeiende dag, welke straat heeft dan je voorkeur". Daarnaast werd hen gevraagd de straten te beoordelen. In totaal deden bijna 5 duizend mensen mee in het onderzoek. Uit de resultaten bleek dat bomen in de straat een grote voorkeur heeft. En dan vooral GROTE bomen. Heggen en bloemen hadden verder de voorkeur boven gras. In een tweede studie wilden we weten of deze VR-resultaten ook geldig zijn in de real world? Zo'n 500 Eindhovenaren hebben op een satelliet-kaart van hun eigen woonomgeving, binnen een straal van 1 km én in de gehele bebouwde kom van Eindhoven een punt gemarkeerd van een groene plek die zij als ontspannend ervaren. Ook hier kwam een sterke voorkeur naar voren voor straten met veel en grote bomen. Kortom, mensen hechten veel waarde aan (grote, oude) bomen. Tegelijk bleek uit veel open opmerkingen dat ze daar vaak ook ambivalent in zijn; veel mensen vinden bomen prachtig, maar vooral niet vlak bij de eigen woning: vanwege de herfstbladeren, scheve stoeptegels, minder lichtinval in huis, enz. Dat stelt ontwerpers voor een uitdaging. Twee belangrijke aanwijzingen daarbij. Als eerste: geef nieuwe bomen genoeg ruimte voor een lange toekomst. Dat doe je voor de boom zelf, maar die ruimte maakt ook dat op lange termijn de eventuele overlast voor mensen kleiner blijft. En als tweede: koester bestaande, oude bomen. Ontwerp er omheen en ontwikkel een visie hoe ze een mooi, integraal onderdeel kunnen zijn van de stad. Dan kunnen bomen op alle fronten optimaal bijdragen aan het welbevinden van de stedeling!